

Uchwała Nr .....

Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego

z dnia.....

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wychodzenia z Bezdomności
w Ostrowcu Świętokrzyskim na lata 2013 – 2016**

Na podstawie art. 7 ust.1 pkt 6 i art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 poz. 594), art. 17 ust. 1 pkt 1 i 3, ust. 2 pkt 4 i art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z. 2013 r. poz. 182 i poz. 509) oraz uchwały Nr XLIII/552/2009 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego z dnia 9 września 2009 r. w sprawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ostrowiec Świętokrzyski na lata 2009 – 2013, Rada Miasta uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Gminny Program Wychodzenia z Bezdomności w Ostrowcu Świętokrzyskim na lata 2013 – 2016 – stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Gminny Program Wychodzenia z Bezdomności w Ostrowcu Świętokrzyskim na lata 2013 – 2016 stanowi integralną część Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ostrowiec Świętokrzyski na lata 2009 – 2013.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Projektodawca:

Prezydent Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego

Przedstawiający w imieniu projektodawcy:

Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

GMINNY PROGRAM WYCHODZENIA Z BEZDOMNOŚCI

w Ostrowcu Świętokrzyskim

na lata 2013 - 2016

Spis treści

I	Wstęp.....	3
	1. Adresaci Programu	4
	2. Partnerzy i realizatorzy Programu.....	5
	3. Podstawa prawna Programu.....	6
II	Diagnoza zjawiska bezdomności w Ostrowcu Świętokrzyskim	6
	Wnioski wynikające z diagnozy	12
III	Podstawowe założenia Programu	12
IV	Cele Programu	13
	1. Cel główny Programu	13
	2. Cele szczegółowe Programu.....	13
	Cel szczegółowy nr 1. Zapobieganie powstawaniu, poszerzaniu i utrwalaniu się zjawiska bezdomności	14
	Cel szczegółowy nr 2. Diagnozowanie i monitorowanie zjawiska bezdomności	15
	Cel szczegółowy nr 3. Zapobieganie degradacji biologicznej i społecznej osób bezdomnych, zabezpieczenie tego schronienia potrzebującym	16
	Cel szczegółowy nr 4. Stworzenie możliwości aktywnego udziału osób bezdomnych w życiu społecznym	20
	Cel szczegółowy nr 5. Reintegracja osób bezdomnych w środowisku zamieszkania lub w wybranym przez nich miejscu pobytu	22
V	Monitoring Programu	24
VI	Ewaluacja Programu	24
VII	Zasady finansowania Programu	24
VIII	Koszty wdrażania Programu	24

I WPROWADZENIE

Bezdomność, jako skrajny przejaw wykluczenia społecznego jest poważną kwestią społeczną. Skutki tego zjawiska odczuwają nie tylko osoby doświadczające tym problemem, ale także całe społeczeństwo.

Mamy dzisiaj różnych bezdomnych i różne przyczyny zjawiska bezdomności. Z uwagi na jego różnorodność istnieje problem z definicją osoby bezdomnej. Bezsporne jest jednak, że są to osoby, które nie dysponują własnym pomieszczeniem ani lokalem spełniającym warunki mieszkaniowe lub z różnych względów nie są w stanie skorzystać z przysługującego im miejsca zamieszkania.

Zgodnie z art. 6, pkt 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r., poz. 182 - jednolity tekst) za osobę bezdomną uznaje się „**osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.**”

Pod pojęciem „**bezdomny**” można więc, rozumieć człowieka nieposiadającego własnego mieszkania, z reguły bez zameldowania na terenie kraju, lub niemającego możliwości powrotu do ostatniego miejsca zamieszkania.

Wyróżnić można **bezdomnych z wyboru**, czyli ludzi o specyficznych predyspozycjach osobowościowych i przekonaniach, które nie pozwalają im nigdzie zadomowić się i osiedlić na stałe. **Bezdomni z przymusu** to osoby, które ze względów osobistych i ekonomicznych są bezdomne. Można mówić również o **bezdomności jawnej i ukrytej**, rozumiejąc przez pierwszą sytuację brak mieszkania i „dachu nad głową”, przez drugą zaś zamieszkiwanie w warunkach drastycznie odbiegających od społecznie akceptowalnego standardu mieszkaniowego. Zarówno wśród osób bezdomnych z wyboru, jak i z przymusu, są bezdomni zdolni do samodzielnej egzystencji i niezdolni do niej.

Przyczyny bezdomności i wykluczenia społecznego to, w szczególności:

- 1) *brak własnych dochodów, bezrobocie,*
- 2) *rozpad rodzin poprzez zerwanie więzi formalnych, psychologicznych i społecznych oraz brak możliwości spełnienia przez rodzinę jej podstawowych funkcji,*
- 3) *eksmisje – prawny nakaz opuszczenia lokalu, spowodowany w większości przypadków zadłużeniem lokatorów z tytułu opłat mieszkaniowych,*
- 4) *choroby psychiczne i niepełnosprawność fizyczna,*
- 5) *uzależnienia,*
- 6) *opuszczenie zakładu karnego, przy jednoczesnym braku możliwości powrotu do ostatniego miejsca zamieszkania,*
- 7) *przemoc w rodzinie,*
- 8) *konflikty spowodowane brakiem tolerancji społecznej.*

Zachowania patologiczne **ludzi bezdomnych** są często tak bardzo związane z ich sytuacją życiową, że czasem trudno określić, co jest przyczyną, a co skutkiem bezdomności.

Praca z osobami bezdomnymi jest szczególnie złożonym procesem i może przybierać różne formy pomocy doraźnej, bądź długofalowych działań wspierających rozwój jednostek i grup społecznych. Decyzja o wyborze odpowiedniej formy działania jest wypadkową możliwości osób czy instytucji pomagających oraz możliwości i potrzeb osób, którym się pomaga. Podstawą działania jest diagnoza sytuacji konkretnej osoby bezdomnej w celu uzyskania wiedzy o potrzebującej osobie, która jest istotnym punktem wyjścia dla przejścia drogi od wsparcia do samodzielności i życia na własny rachunek. W innym wypadku wspomaganie czyni osobę bezdomną bierną oczekującą gotowej pomocy coraz bardziej bezradną, niesamodzielną, uzależniającą się od ludzi. Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych klientów to tylko jeden z aspektów pomocy bezdomnym. Trwały efekt wyjścia z bezdomności i złagodzenie jej skutków

można uzyskać przede wszystkim poprzez zmianę postrzegania problemu przez samych zainteresowanych, jak również ukierunkowaną pracę w każdej sferze życia osób bezdomnych w celu motywowania ich do podejmowania aktywnych działań. Problemu bezdomności nie da się zlikwidować bez aktywnego, szeroko zakrojonego działania pomocowego wykorzystującego wszystkie tkwiące w środowisku możliwości wsparcia.

Podstawą do realizacji Programu Wychodzenia z Bezdomności, zwanym w dalszej części „Programem”, jest realizowana w Ostrowcu Świętokrzyskim Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2009 – 2013. Głównym zadaniem Programu jest strategiczne rozwiązywanie problemów społecznych osób i rodzin bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością w celu poprawy ich statusu materialnego oraz wyrównanie szans życiowych, jak również stałe monitorowanie problemu bezdomności w mieście celem diagnozowania z wyprzedzeniem zagrożeń społecznych w tym zakresie oraz prowadzenie bieżących działań osłonowych.

Celem Programu jest kreowanie nowych – efektywniejszych sposobów działania w obszarze problematyki bezdomności, aktywizacji zawodowej osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością, zmotywowanie ich do podjęcia walki o własną niezależność oraz świadczenie niezbędnej pomocy umożliwiającej powrót do aktywnego życia.

1. Adresaci Programu

Program jest kierowany do osób bezdomnych, które ze względu na złożoność przyczyn pozostawania w bezdomności, wymagają podjęcia na ich rzecz działań zarówno proponowanych w ramach lokalnych form pomocy jak i szerszych rozwiązań.

Program został przygotowany przez zespół pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ostrowcu Św. w składzie:

- 1) Marzena Góra - Kierownik Działu Pomocy Środowiskowej
- 2) Joanna Gałczyńska - z-ca Dyrektora MOPS
- 3) Joanna Pietruszka - pracownik socjalny
- 4) Damian Głuszyński - pracownik socjalny

Przy współudziale:

- 1) Sylwia Kwiatkowska - Polski Komitet Pomocy Społecznej - Oddział w Ostrowcu Św.
- 2) Barbara Turzyńska - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Ostrowcu Św.

2. Partnerzy i realizatorzy Programu, z zaznaczeniem oznaczeń stosowanych w dalszej części Programu:

1. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. Świętokrzyska 22 (MOPS),
2. Wydział Infrastruktury Komunalnej Urzędu Miasta w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. J. Głogowskiego 3/5 (WIKUM),
3. Wydział Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. J. Głogowskiego 3/5 (WSOUM),
4. Wydział Edukacji i Spraw Społecznych Urzędu Miasta w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. J. Głogowskiego 3/5 (WE i SSUM),
5. Powiatowy Urząd Pracy w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. Aleja 3 Maja 36 (PUP),
6. Komenda Powiatowa Policji w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. Aleja 3 Maja 9 (Policja),
7. Straż Miejska w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. Świętokrzyska 22 (Straż Miejska),
8. Ośrodek Leczenia Zaburzeń Psychiczych i Uzależnień „ESKULAP” w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. Sienkiewicza 80 („Eskulap”),
9. Świętokrzyskie Centrum Psychiatrii w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. Spółdzielcza 1 (ŚCP),
10. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. Świętokrzyska 22, (PCPR),
11. Zakład Usług Miejskich w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. Żabia 23 (ZUM),
12. Gminna Komisja Rozwiązywana Problemów Alkoholowych w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. J. Głogowskiego 3/5 (GKRPA),
13. Podmioty lecznicze,
14. Polski Komitet Pomocy Społecznej w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. Samsonowicza 17a (PKPS),
15. Polski Czerwony Krzyż - Oddział w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. Świętokrzyska 22 (PCK),
16. Agencja Rozwoju Lokalnego w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. Sandomierska 26a (ARL),
17. Centrum Integracji Społecznej w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. Aleja 3 Maja 73 (CIS),
18. Towarzystwo Zapobiegania Patologiom Społecznym „Kuźnia” w Ostrowcu Świętokrzyskim, ul. Sienkiewicza 66 („Kuźnia”),
19. Zarządcy lokali mieszkalnych,
20. Kościoły,
21. Organizacje pozarządowe,
22. „Gazeta Ostrowiecka”, „Wiadomości Świętokrzyskie”, TV Kablowa (media),
23. Rady Osiedlowe.

3. Podstawę prawną Programu stanowią:

- 1) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r., poz. 182 - jednolity tekst),
- 2) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473, z późn. zm.),
- 3) ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z późn. zm.),
- 4) uchwała Nr XLIII /552/2009 Rady Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego z dnia 9 września 2009 r. w sprawie „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ostrowiec Świętokrzyski na lata 2009 – 2013”.

Program jest spójny z:

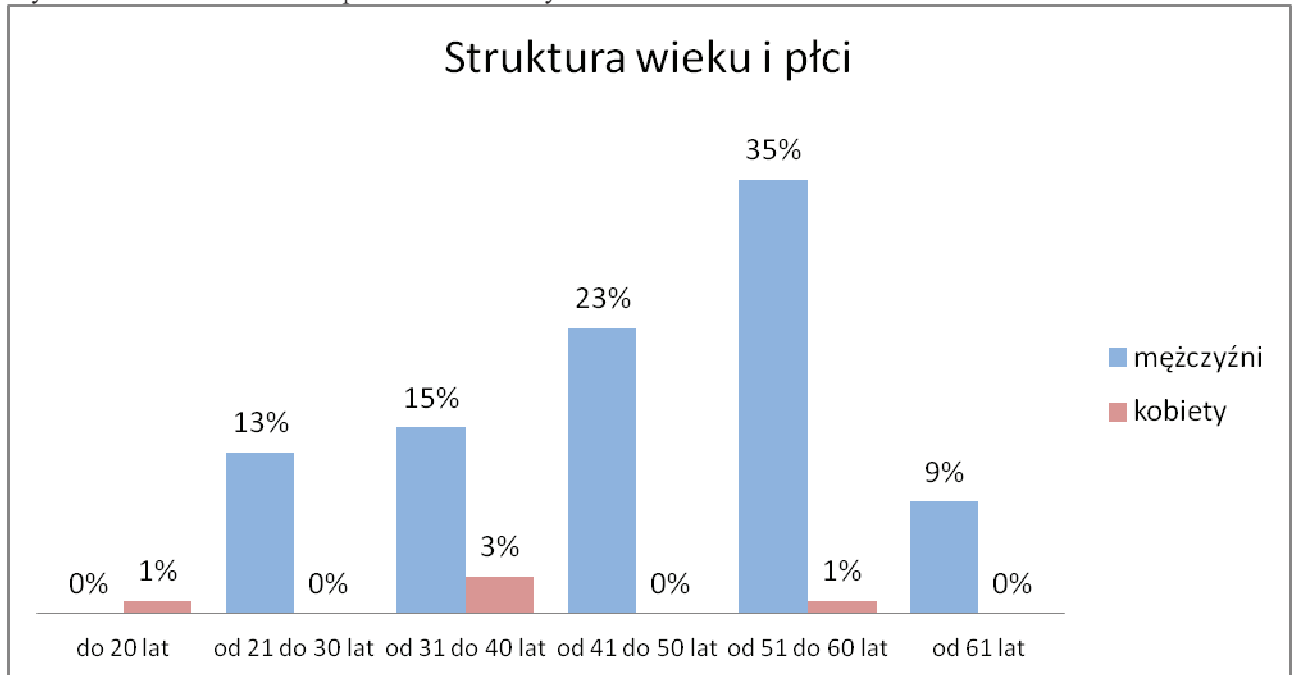
- 1) Programem „Powrót osób bezdomnych do społeczności” z dnia 24.08.2006 r., opracowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
- 2) Strategią Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012 - 2020,
- 3) Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ostrowiec Świętokrzyski na lata 2009 - 2013.

II DIAGNOZA ZJAWISKA BEZDOMNOŚCI w OSTROWCU ŚWIĘTOKRZYSKIM

Bezdomni przebywający na terenie gminy Ostrowiec Świętokrzyski, będący beneficjentami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ostrowcu Świętokrzyskim ul. Świętokrzyska 22, zwanego w dalszej części uchwały „MOPS”, to głównie mężczyźni. Ich liczba w 2010 r. nie przekroczyła 84 osób, co stanowi 0,11% ogółu mieszkańców miasta - 73369 –(stan na dzień 31.12.2010 r.). W 2011 r. liczba osób bezdomnych wzrosła o 10 i wynosiła 94, co stanowi 0,13% do ogólnej liczby mieszkańców miasta - 72572 - (stan na dzień 31.12.2011 r.). W 2012 r. ogólna liczba osób bezdomnych wyniosła 94. Kobiety stanowią jedynie grupę 5 osób.

Poniższe wykresy od nr 1 - 10 zostały opracowane w oparciu o dane dotyczące osób bezdomnych, korzystających z pomocy MOPS.

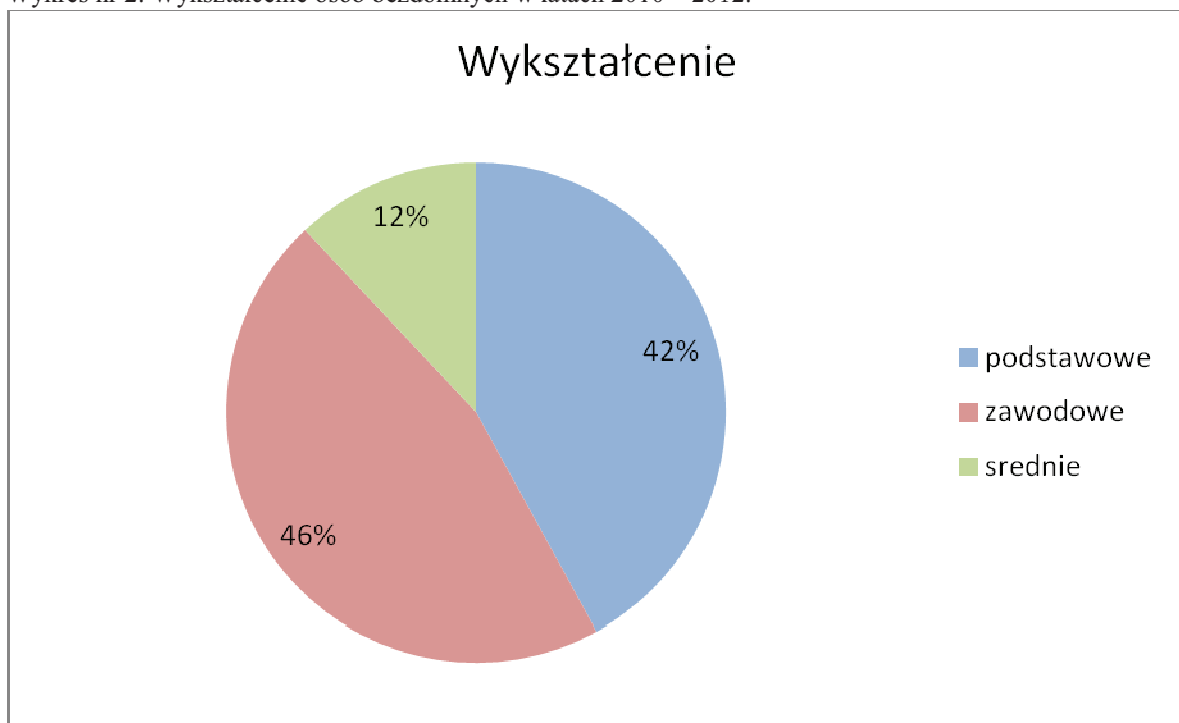
Wykres nr 1. Struktura wieku i płci osób bezdomnych w MOPS w latach 2010 – 2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań Zespołu MOPS ds. osób bezdomnych oraz osób mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

Dominującym przedziałem wiekowym bezdomnych pozostaje przedział między 51 a 60 lat, w którym znajduje się 36% całej populacji bezdomnych. Kolejną przeważającą grupą są mężczyźni między 41 a 50 lat – 23%.

Wykres nr 2. Wykształcenie osób bezdomnych w latach 2010 – 2012.

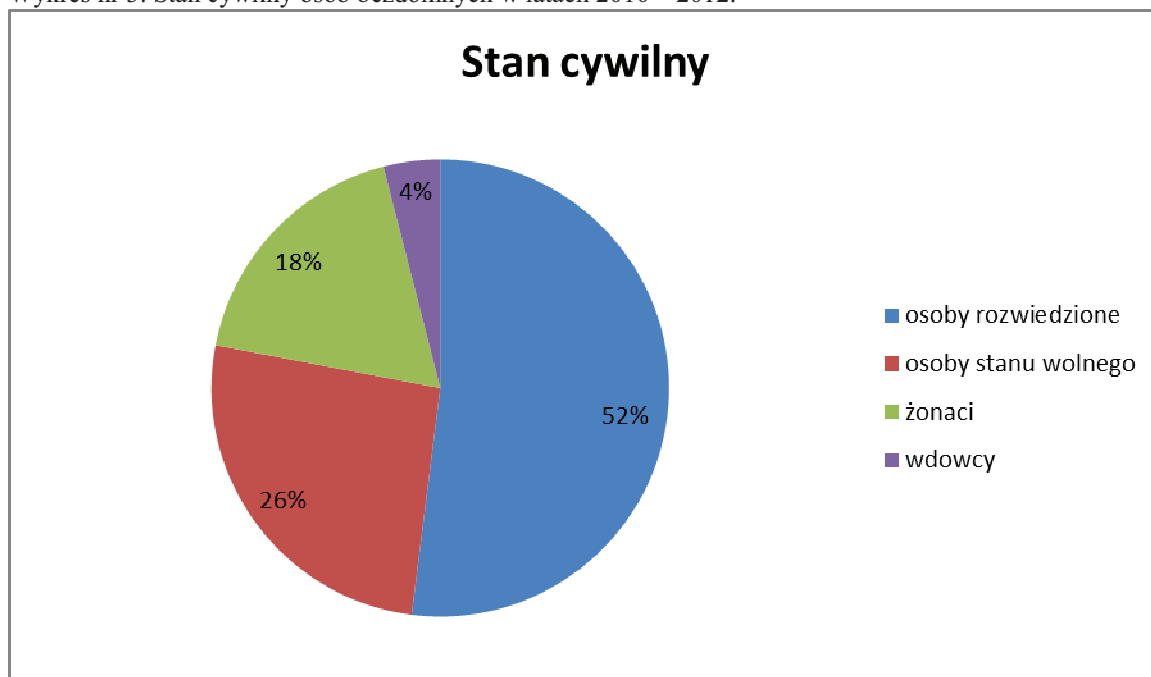
Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań Zespołu MOPS ds. osób bezdomnych oraz osób mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

Bezdomność w Ostrowcu Świętokrzyskim to przede wszystkim problem nisko wykształconych mężczyzn. Wykształcenie podstawowe deklaruje, aż 42% całej populacji

bezdolnych, kwalifikacje do wykonywania zawodu posiada 46% wszystkich bezdolnych. Wykształcenie średnie posiada jedynie 12% osób.

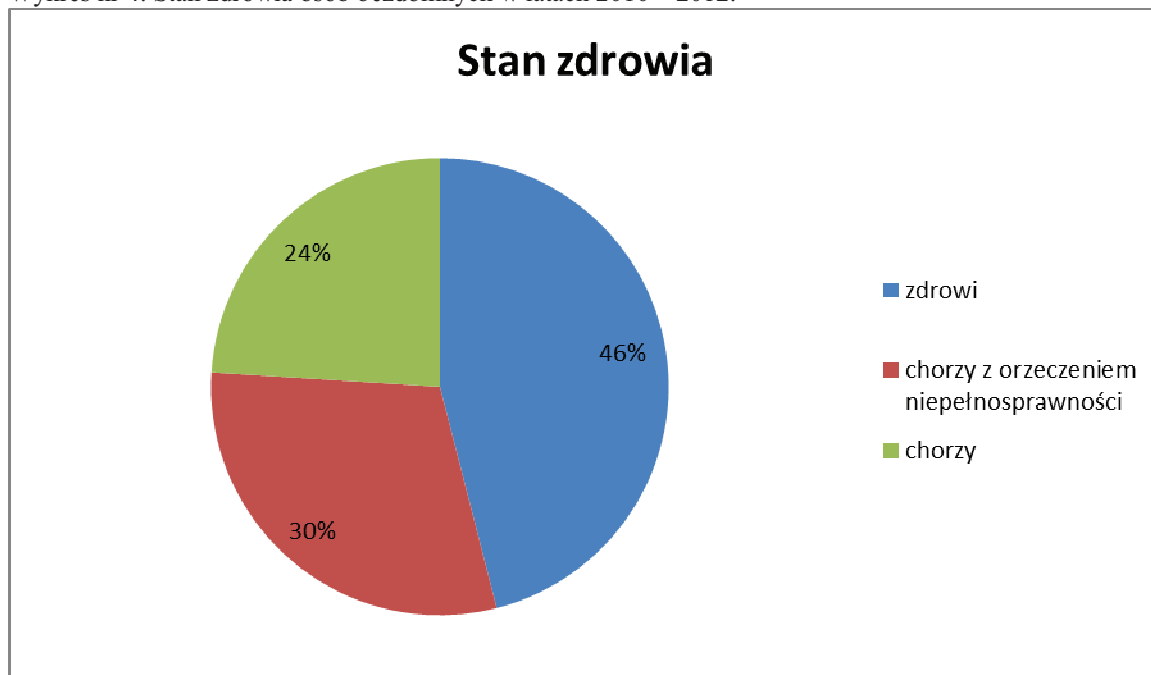
Wykres nr 3. Stan cywilny osób bezdolnych w latach 2010 – 2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań Zespołu MOPS ds. osób bezdolnych oraz osób mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

Wśród bezdolnych dominują osoby rozwiedzione i stanu wolnego (78%). Najczęściej nie mają oni wsparcia ze strony najbliższej rodziny.

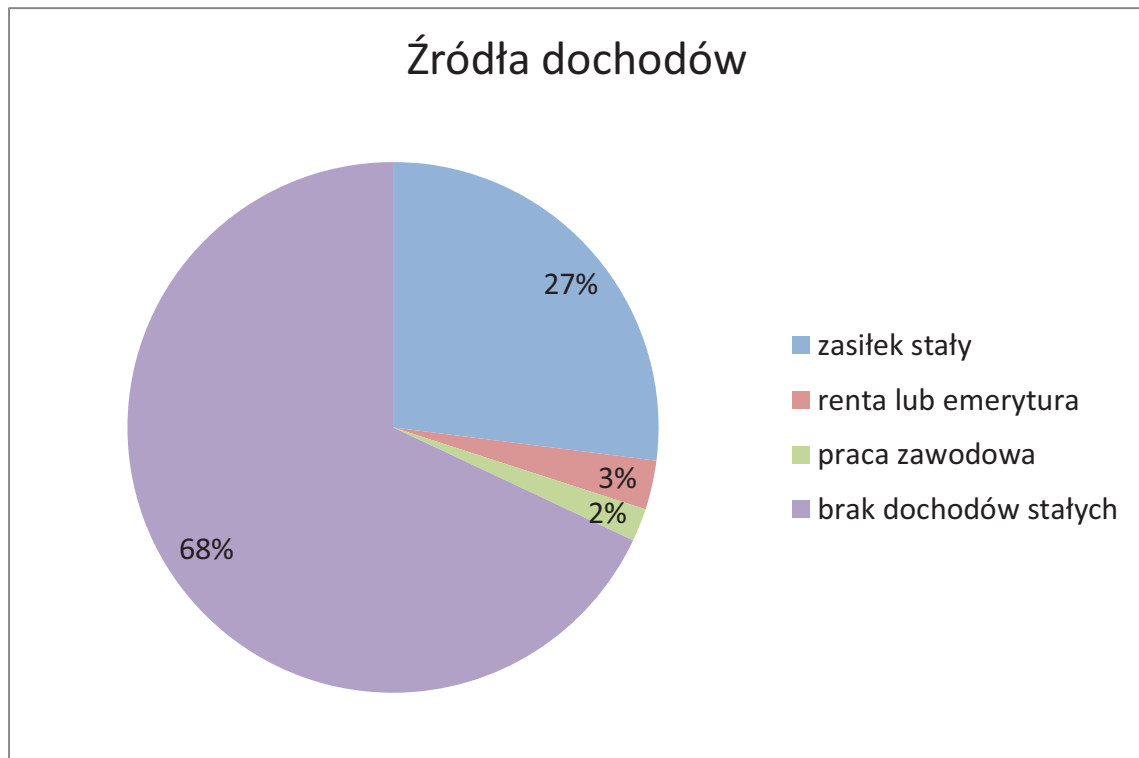
Wykres nr 4. Stan zdrowia osób bezdolnych w latach 2010 – 2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań Zespołu MOPS ds. osób bezdolnych oraz osób mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

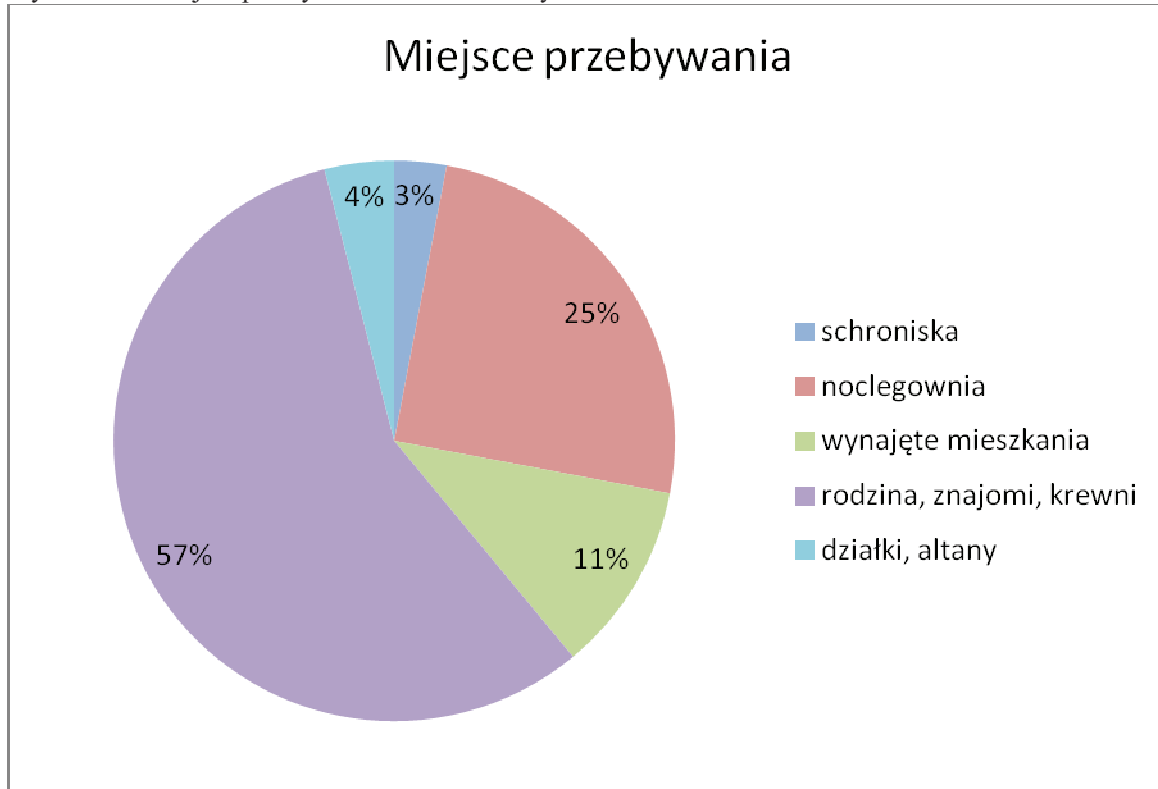
Duży odsetek (54%) osób bezdolnych ma problemy zdrowotne, w tym 30% ma orzeczony stopień niepełnosprawności, jest to najczęściej niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym. Z problemem alkoholowym boryka się 40% mężczyzn. Za zdrowych uważa się 46% osób.

Wykres nr 5. Źródło dochodów osób bezdomnych w latach 2010 – 2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań Zespołu MOPS ds. osób bezdomnych oraz osób mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

Sytuacja materialna osób bezdomnych jest trudna, a źródło ich dochodów jest zróżnicowane. Znikomy ich odsetek - 2% pracuje zawodowo natomiast tylko 3% pobiera świadczenie z ZUS – u. Z powodu braku własnego źródła dochodu i złego stanu zdrowia 27 % bezdomnych pobiera zasiłek stały z MOPS – u. Brak dochodów stałych wykazuje 68% badanych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań Zespołu MOPS ds. osób bezdomnych oraz osób mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

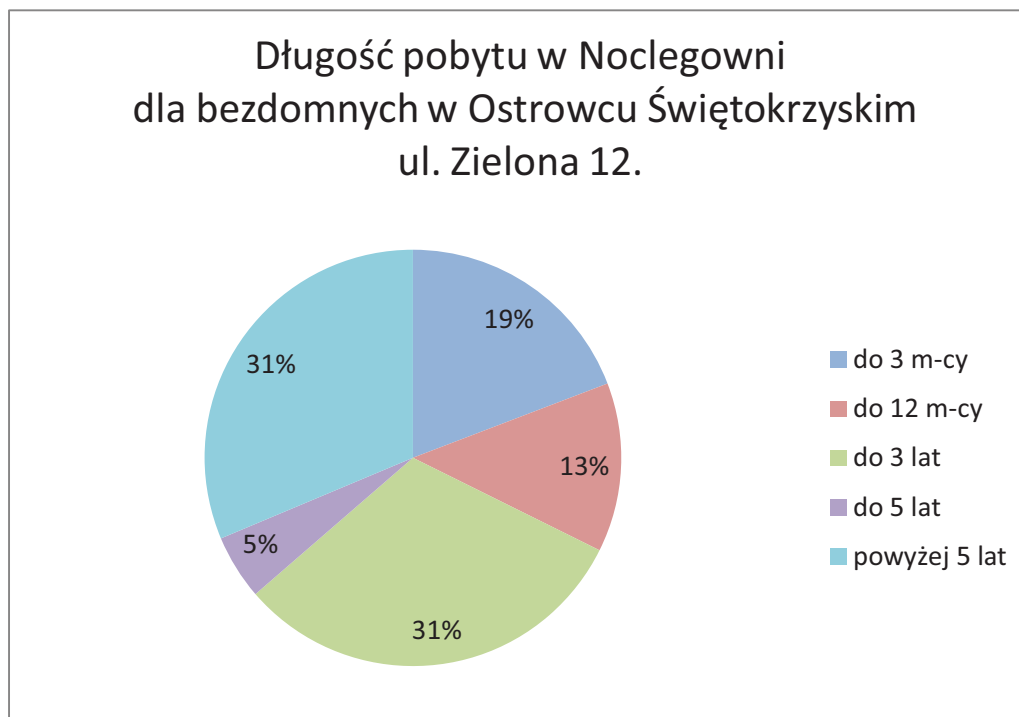
Znaczny odsetek osób bezdomnych (90%) nie posiada stałego zameldowania, pozostałe 10% pomimo formalnego prawa do zamieszkania w danym lokalu, z różnych przyczyn nie może w nim przebywać. Największa grupa bezdomnych (57%) pomieszkuje u różnych znajomych na terenie miasta.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań Zespołu MOPS ds. osób bezdomnych oraz osób mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

Z analizy dokumentacji MOPS wynika, że głównymi przyczynami bezdomności są alkoholizm (40%) i utrata pracy (31%). Powyższe przyczyny u większości bezdomnych powodują konflikty rodzinne, rozpad związku, co w konsekwencji doprowadza do eksmisji bądź wyrzucenia z mieszkania.

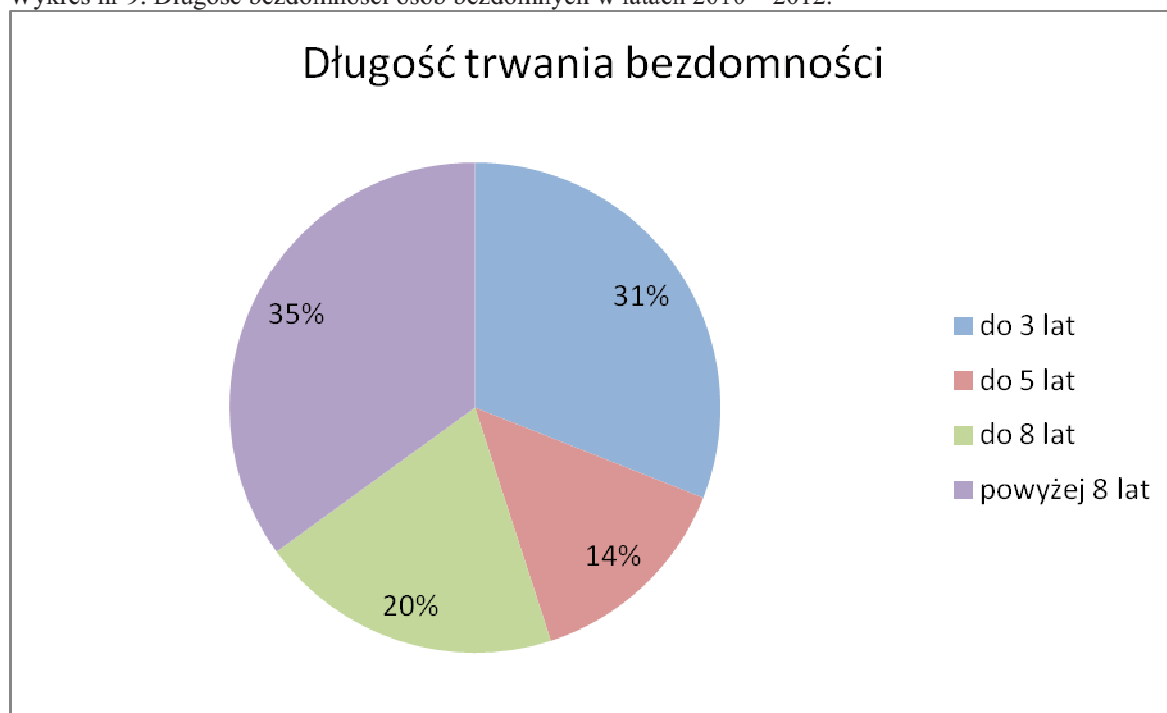
Wykres nr 8. Długość pobytu w Noclegowni osób bezdomnych w latach 2010 – 2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań Zespołu MOPS ds. osób bezdomnych oraz osób mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

Przeciętnie w Noclegowni dla bezdomnych w Ostrowcu Świętokrzyskim ul. Zielona 12 oraz schroniskach przebywało 25 osób. Analizując długość korzystania klientów z pomocy w formie schronienia należy stwierdzić, że dominującym jest pobyt dłuższy niż 5 lat.

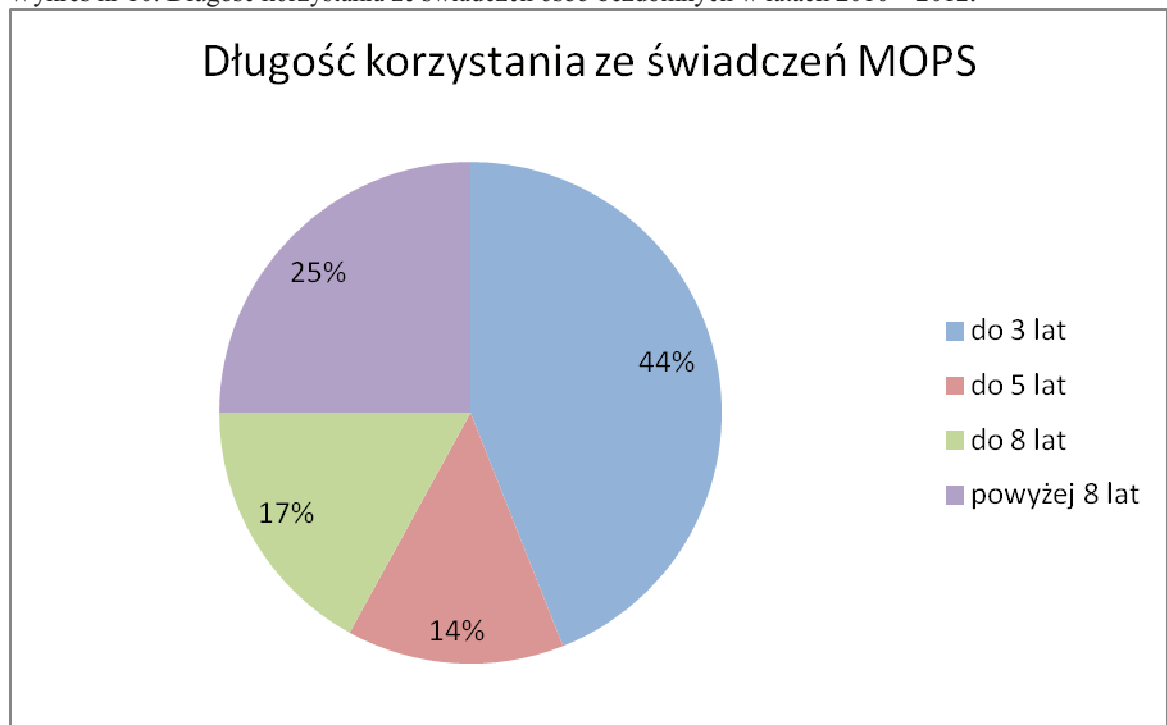
Wykres nr 9. Długość bezdomności osób bezdomnych w latach 2010 – 2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań Zespołu MOPS ds. osób bezdomnych oraz osób mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

W chronicznej bezdomności, powyżej 5 lat, znajduje się 55% bezdomnych, w tym w bezdomności trwającej powyżej 8 lat tkwi aż 35% osób.

Wykres nr 10. Długość korzystania ze świadczeń osób bezdomnych w latach 2010 – 2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań Zespołu MOPS ds. osób bezdomnych oraz osób mających trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

1. Wnioski wynikające z diagnozy:

Duża grupa bezdomnych (42%) korzysta z różnego typu pomocy przez okres dłuższy niż 5 lat. Głównie są to bezdomni otrzymujący wsparcie w postaci obiadów (60,63%), schronienia (34%), zasiłków stałych (30%), zasiłków celowych (29,8%), zasiłków okresowych (38%). Duży odsetek (44%) stanowią bezdomni korzystający z pomocy nie dłużej niż 3 lata, którzy otrzymują pomoc doraźną, przede wszystkim w okresie jesienno – zimowym.

Należy dodać, że w 2009 r. po raz pierwszy zgłosiło się o pomoc ośmiu bezdomnych, zaś w 2010 r., 2011 r. takich osób było dziesięć, w 2012 r. zgłosiło się 12 osób. W 2009 r. nastąpiły dwa zgony bezdomnych, w 2010 r. - ośmiu, w 2011 r. – jedna, w 2012 r. – siedem. W 2009 r. wyszło z bezdomności trzy osoby, w 2010 r. - jedna, w 2011 r. – dwie, w 2012r. - jedna.

Dane, jakie przedstawiono na temat osób bezdomnych, zostały uzyskane z dokumentacji zgromadzonej przez pracowników socjalnych MOPS. Reasumując je można przyjąć, że modelową osobą bezdomną, korzystającą z pomocy MOPS, jest czterdziestoletni, rozwiedziony i bezrobotny mężczyzna, posiadający wykształcenie zawodowe, chorujący przewlekłe. Często ma on problem z nadużywaniem alkoholu, oraz jest niechętny do wprowadzania zmian w swoim życiu i podejmowania współpracy w zakresie przystąpienia do realizacji Indywidualnego Programu Wychodzenia z Bezdomności.

Analiza przedstawionego materiału skłania do następujących refleksji. Problem bezdomności jest wciąż nierozwiązaną kwestią społeczną. Zmniejszenie zjawiska bezdomności w Ostrowcu Świętokrzyskim zależy nie tylko od sytuacji ekonomicznej państwa, polityki społecznej i zmniejszeniu bezrobocia, ale w dużym stopniu od profilaktyki bezdomności opartej na szeroko rozumianej pracy socjalnej z całą rodziną. Podstawą powinna być praca w kierunku aktywizacji zawodowej jej członków, motywowanie do leczenia uzależnień, pomoc specjalistów w rozwiązywaniu problemów osobistych i rodzinnych. Należy korzystać z narzędzi pracy, takich jak: informacja, kontrakt socjalny, możliwości uczestniczenia osób bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością w odpowiednich projektach i programach.

Skala zjawiska bezdomności w Ostrowcu Świętokrzyskim zwraca uwagę na konieczność poszukiwania sposobów rozwiązywania problemu bezdomności i nieprzystosowania niektórych osób do funkcjonowania w społeczeństwie. Podstawą do realizacji względnie trwałych wzorców interwencji społecznych są założenia zawarte w Programie. Program jest częścią integralną Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrowiec Świętokrzyski na lata 2009 - 2013.

Wobec czego stoi przed Programem zadanie strategicznego rozwiązywania problemów społecznych osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością - w celu poprawy ich położenia życiowego, a także stałe monitorowanie problemu bezdomności w mieście i dostrzeganie zagrożeń społecznych w tym zakresie.

III PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA PROGRAMU

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę określono problemy bezdomnych, których rozwiązanie wymaga racjonalnych i skutecznych przedsięwzięć obejmujących:

- 1) **Działania o charakterze profilaktycznym**, zapobiegające utrwalaniu się i poszerzaniu zjawiska bezdomności, połączone z identyfikacją problemu i analizą towarzyszących bezdomności zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym. Działania tego typu są kierowane przede wszystkim do wychowanków opuszczających domy dziecka, byłych więźniów, środowisk patologicznych, osób i rodzin zagrożonych eksmisją oraz innych osób zagrożonych bezdomnością. Służy temu podnoszenie świadomości poprzez interwencje, edukacje, przełamywanie stereotypu osoby bezdomnej wśród społeczności lokalnej.
- 2) **Działania o charakterze osłonowym**, zapobiegające degradacji biologicznej i społecznej każdej kategorii osób bezdomnych. Należy do nich przede wszystkim zabezpieczenie

noclegu, wyżywienia, odzieży, obuwia, pomoc w odtworzeniu dokumentów osobistych. Priorytetem jest także udzielanie wsparcia bezdomnym z deficytami zdrowia fizycznego i psychicznego, motywowanie osób uzależnionych, a w szczególności od alkoholu i narkotyków, do podjęcia terapii odwykowej.

- 3) **Działania o charakterze aktywizującym**, zmierzające do wyprowadzenia z bezdomności konkretnych osób i grup społecznych, rokujących przezwycięzenie tej sytuacji. Działania aktywizujące powinny być adekwatne do rodzaju doświadczanej bezdomności, zasobów własnych podmiotu realizującego to zadanie oraz bezpośredniego otoczenia: społeczności lokalnej, gospodarki usług społecznych, rynku pracy. Działania te mają służyć budowaniu systemu współpracy służb publicznych w zapewnieniu wsparcia osobom bezdomnym, wypracowaniu właściwych standardów w pracy z bezdomnymi, jak również integracji organizacji pozarządowych oraz instytucji sektora publicznego w realizacji zadań w obszarze problemu bezdomności w Ostrowcu Świętokrzyskim.

IV CELE PROGRAMU

Proces realizacji Programu angażuje do współpracy i działań wielu partnerów - instytucje samorządowe, państwowe i pozarządowe działające na rzecz bezdomnych w Ostrowcu Świętokrzyskim oraz w województwie świętokrzyskim. Jego realizacja opiera się, na współpracy między innymi z Policją, Strażą Miejską, Ośrodkiem Leczenia Zaburzeń Psychiczych i Uzależnień „Eskulap”, organizacjami pozarządowymi, Kościołami. Osiągnięcie pożądanego efektu, czyli usamodzielnienie się osoby bezdomnej, wymaga kompleksowego i systematycznego podejścia do problemu bezdomności. Konieczne jest uwzględnienie zarówno pomocy w zakresie zaspokojenia podstawowych potrzeb osób bezdomnych, jak również całej gamy działań aktywizujących podejmowanych przy współpracy z partnerami społecznymi. Całość niezbędnych działań określa cel główny Programu.

1. Cel główny Programu

Celem Programu jest przezwycięzenie zjawiska wykluczenia społecznego osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością oraz pomoc w wyjściu z sytuacji pozostawania w bezdomności lub zagrożenia bezdomnością.

2. Cele szczegółowe Programu:

- 1) zapobieganie powstawania, poszerzania i utrwalania się zjawiska bezdomności,
- 2) diagnozowanie i monitorowanie zjawiska bezdomności,
- 3) zapobieganie degradacji biologicznej i społecznej osób bezdomnych,
- 4) stworzenie możliwości aktywnego udziału osób bezdomnych w życiu społeczno – kulturalnym,
- 5) reintegracja osób bezdomnych w środowisku zamieszkania lub w wybranym przez nich miejscu pobytu.

Realizacji każdego z celów szczegółowych służą cele operacyjne, które będą realizowane w ramach gminnego programu wychodzenia z bezdomności. Termin realizacji: 2013 – 2016 r.

Cel szczegółowy nr 1

Zapobieganie powstawaniu, poszerzaniu i utrwalaniu się zjawiska bezdomności.

Lp.	CEL OPERACYJNY	DZIAŁANIA	REALIZACJA
I	Przeciwdziałanie zagrożeniu utraty mieszkania.	<p>1. Koordynacja przepływu informacji o przypadkach niepłacenia czynszu mieszkaniowego przez mieszkańców Ostrowca Św. korzystających z dodatku mieszkaniowego zgodnie z ustawą z dnia 21.06.2001r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. Nr 71 poz. 734 z późn. zm.).</p> <p>2. Rozeznanie sytuacji bytowej osób/rodzin zalegających z opłatami czynszowymi, przez pracowników socjalnych.</p> <p>3. Kontrakt socjalny z dłużnikami na samodzielne opłacanie czynszu.</p>	<p>- Zarządcy lokali mieszkalnych</p> <p>- MOPS</p>
II	Działania informacyjno – upowszechniające.	<p>Informowanie społeczności lokalnej oraz osób bezdomnych o możliwościach znalezienia pomocy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wydrukowanie i rozpowszechnianie ulotek, plakatów informujących o placówkach świadczących pomoc dla osób bezdomnych, - ogłoszenia w mediach, - przekazywanie informacji, ulotek na zebraniach rad osiedlowych.	<p>- MOPS</p> <p>- PKPS</p> <p>- media</p> <p>- Policja</p> <p>- Rady Osiedlowe</p>

Wskaźniki realizacji:

- wykaz osób/rodzin zalegających z opłatami czynszowymi,
- liczba osób/rodzin objętych kontraktem socjalnym w zakresie regulowania opłat bieżących i zadłużeń czynszowych,
- liczba spotkań z Radami Osiedlowymi w sprawie przekazania ulotek, plakatów oraz informacji o możliwościach otrzymania pomocy przez bezdomnych,
- liczba miejsc oraz liczba ulotek i plakatów rozprowadzanych na terenie miasta.

Cel szczegółowy nr 2
Diagnozowanie i monitorowanie zjawiska bezdomności.

Lp.	CEL OPERACYJNY	DZIAŁANIA	REALIZACJA
I	Monitorowanie sytuacji osób bezdomnych na terenie miasta.	<p>1. Docieranie wraz ze służbami mundurowymi do osób bezdomnych przebywających i nocujących poza placówkami do tego przeznaczonych (strychy, klatki schodowe i altanki, wiaty śmietnikowe, dworce, supermarkety itp.),</p> <p>- nasilenie liczby patroli w okresie jesienno – zimowym.</p> <p>2. Tworzenie bazy danych o placówkach świadczących pomoc dla bezdomnych na terenie i poza terenem miasta Ostrowca Św.</p>	<p>- MOPS</p> <p>- Policja</p> <p>- Straż Miejska</p>
II	Wspieranie i budowanie zintegrowanego systemu współpracy MOPS z innymi służbami publicznymi i instytucjami na rzecz pomocy bezdomnym.	<p>Konferencja (forum) na temat skali zjawiska bezdomności w gminie, negatywnego stereotypu udzielania pomocy bezdomnym.</p>	<p>- MOPS</p> <p>- WIKUM, WSOU, CIS</p> <p>- ARL, MOPS, - Policja, Straż Miejska</p> <p>- Rady Osiedlowe</p> <p>- PCK, PKPS, „Eskulap”, ŚCP, podmioty lecznicze</p> <p>- GKRPA, „Kuznia”</p> <p>- Kościoły, organizacje pozarządowe</p> <p>- zarządcy lokali mieszkalnych</p> <p>- media</p>

Wskaźniki realizacji:

- liczba odbytych patroli,
- liczba osób objętych działaniem wskutek podjętych patroli,
- liczba konferencji,
- liczba przedstawicieli instytucji i organizacji pozarządowych działających na rzecz pomocy potrzebującym.

Cel szczegółowy nr 3
Zapobieganie degradacji biologicznej i społecznej osób bezdomnych, zabezpieczenie tego schronienia potrzebuującym

Lp.	CEL OPERACYJNY	DZIAŁANIA	REALIZACJA
I	Zabezpieczenie schronienia osobom tego pozbawionym.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kierowanie bezdomnych mężczyzn do noclegowni. 2. Kierowanie bezdomnych kobiet i dzieci do Ośrodka Interwencji Kryzysowej (OIK). 3. Kierowanie osób bezdomnych z ograniczoną zdolnością do samodzielnej egzystencji do schronisk położonych na terenie całego kraju, <ul style="list-style-type: none"> - pokrywanie pełnej odpłatności osobom pozbawionym własnego dochodu. 4. Kierowanie i udzielanie schronienia mężczyznom i kobietom w placówce o standardzie ogrzewalni: <ul style="list-style-type: none"> - zapewnienie pomieszczenia dla maksymalnie 30 osób, będących poza placówkami dla bezdomnych, - standard ogrzewalni - pomieszczenie wyposażone w stoły, fotele, krzesła, leżankę, wieszaki, z umożliwieniem dostępu do sanitariów (umywalki i wc), pomocy medycznej (środki opatrunkowe i przeciwbólowe), - prowadzenie podstawowej ewidencji danych, bez konieczności weryfikacji z dokumentami tożsamości. 5. Stworzenie mieszkań chronionych dla bezdomnych, pomyślnie realizujących program wychodzenia z bezdomności: <ul style="list-style-type: none"> - adaptacja minimum 2 lokali mieszkalnych o powierzchni ok. 30 m², - wyposażenie lokali przy współudziale MOPS, organizacji pozarządowych, - koordynacja prawidłowego funkcjonowania mieszkań chronionych przez pracowników socjalnych. 6. Zabezpieczenie minimum 3 mieszkań socjalnych w ciągu roku z zasobów gminy dla osób bezdomnych posiadających stały 	<p>- MOPS - PKPS</p> <p>- MOPS</p> <p>- MOPS - organizacje pozarządowe</p> <p>- UM - ZUM - MOPS - organizacje pozarządowe - PCK - PKPS - zarządcy lokali mieszkalnych - Kościoły</p> <p>- UM - ZUM</p>

		<p>dochód i pomyślnie realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nawiązywanie ścisłej współpracy z organem zarządzającym mieszkaniowymi zasobami gminy Ostrowiec Św. w sprawie przyznawania lokali socjalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - MOPS - PCK - PKPS - organizacje pozarządowe - zarządcy lokali mieszkalnych
II	Pomoc finansowa rzeczowa i usługowa dla osób bezdomnych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Udzielanie świadczeń w formie zasiłków stałych, okresowych, celowych. 2. Udzielanie pomocy w naturze poprzez: <ul style="list-style-type: none"> - wydawanie żywności, - wydawanie odzieży, - wykupienie leków, - zabezpieczenie opału, - sprawienie pogrzebu. 3. Zapewnienie gorącego posiłku w ramach ustawy z dnia 29 grudnia 2005 r. o ustaleniu programu wieloletniego „pomoc państwa w zakresie dożywiania” /Dz. U. z 2005r. Nr 267, poz. 2259 z późn. zm./. 4. Umożliwienie kąpieli, wymiany bielizny i odzieży osobom bezdomnym odmawiającym pobytu w placówkach dla bezdomnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - MOPS - PCK - PKPS - Kościoły - organizacje pozarządowe - MOPS - MOPS - PKPS - PCK - Kościoły - organizacje pozarządowe
III	Zapobieganie degradacji zdrowotnej osób bezdomnych.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zapewnienie pomocy medycznej poprzez: <ul style="list-style-type: none"> - ustalenie wizyt lekarskich w placówkach służby zdrowia, - dowożenie do placówek służby zdrowia na terenie i poza Ostrowcem Św., - wezwanie pogotowia ratunkowego, - objęcie ubezpieczeniem zdrowotnym w ramach ustawy z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych /Dz. U. z 2008r. Nr 164, poz. 1027 z późn. zm./, - realizację recept. 	<ul style="list-style-type: none"> - MOPS - PKPS - MOPS

		<p>2. Pomoc w skompletowaniu dokumentacji medycznej, niezbędnej do ustalenia stopnia niepełnosprawności lub uzyskania świadczenia rentowego.</p> <p>3. Zapewnienie osobom bezdomnym wymagającym stałej opieki i pielęgnacji pomocy poprzez umieszczenie w Domie Pomocy Społecznej (DPS).</p> <p>4. Praca socjalna z osobami bezdomnymi, zaburzonymi psychicznie oraz pijącymi szkodliwie poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - motywowanie do konsultacji lekarskiej w celu zdiagnozowania choroby psychicznej lub alkoholowej, - motywowanie do podjęcia terapii alkoholowej (terapia dzienna, zamknięta i mitingi AA), - kierowanie osób do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, - zawieranie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności z osobami podejmującymi terapię i współpracę z pracownikiem socjalnym – wspólne opracowanie z bezdomnym indywidualnego planu działań i pomocy długofalowej. 	<ul style="list-style-type: none"> - PCPR - podmioty lecznicze <ul style="list-style-type: none"> - MOPS - podmioty lecznicze <ul style="list-style-type: none"> - MOPS - GKRPA - „Eskulap” - ŚCP - PKPS - podmioty lecznicze
IV	Oddziaływania specjalistyczne.	<p>Pomoc specjalistów w celu wzmocnienia kompetencji i poczucia sprawstwa u osób bezdomnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - praca socjalna (informowanie, wspieranie, edukowanie, uswiadnianie, motywowanie, pomoc w odtworzeniu dokumentów tożsamości, itp.), - porady prawne, - doradztwo psychologiczne, - doradztwo zawodowe. 	<ul style="list-style-type: none"> - CIS - GKRPA - „Eskulap”, ŚCP - MOPS (OIK) - PUP, ARL

Wskaźniki realizacji:

- liczba osób skierowanych do noclegowni i OIK,
- liczba osób skierowanych do schronisk,
- liczba osób skierowanych do OIK w kryzysowych sytuacjach,
- liczba wydanych decyzji,
- liczba osób objętych pomocą w naturze,
- liczba osób objętych pomocą w formie gorących posiłków,
- liczba osób objętych pomocą w formie kąpeli, wymiany bielizny i odzieży,
- liczba osób, którym udzielono pomocy medycznej,

- liczba osób umieszczonych w DPS,
- liczba osób, u których zdiagnozowano chorobę psychiczną lub alkoholową,
- liczba osób podejmujących terapię,
- liczba zawartych kontraktów socjalnych indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności,
- liczba wniosków do GKRP A,
- liczba osób korzystających z porad i indywidualnych konsultacji w placówkach dla bezdomnych.

Cel szczegółowy nr 4
Stworzenie możliwości aktywnego udziału osób bezdomnych w życiu społecznym

Lp.	CEL OPERACYJNY	DZIAŁANIA	REALIZACJA
I	Zawieranie Indywidualnych Programów Wychodzenia z Bezdomności.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poradnictwo specjalistyczne: <ul style="list-style-type: none"> - doradztwo zawodowe, - doradztwo prawne, - doradztwo psychologiczne, - praca socjalna. 2. Praca z klientem pijącym szkodliwie: <ul style="list-style-type: none"> - motywowanie do zdiagnozowania osób z problemem alkoholowym, - motywowanie do podjęcia terapii alkoholowej. 3. Praca z klientem zaburzonym psychicznie: <ul style="list-style-type: none"> - motywowanie do zdiagnozowania osób z zaburzeniami psychicznymi, - motywowanie do podjęcia leczenia. 4. Aktywizacja społeczna i zawodowa: <ul style="list-style-type: none"> - współpraca z PUP – poszukiwanie zatrudnienia, - podniesienie lub zmiana kwalifikacji zawodowych, - podjęcie prac społecznie użytecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> - PUP - CIS - MOPS (OIK) - ARL <ul style="list-style-type: none"> - MOPS - GKRP A - PKPS - „Eskulap” - ŚCP - podmioty lecznicze <ul style="list-style-type: none"> - ZUM - MOPS - PUP - ARL - CIS

II	Program – Powrót Osób Bezdomnych do Społeczeństwa „Dać Szansę”.	<p>5. Aktywizacja zawodowa w Centrum Integracji Społecznej:</p> <p>a) rekrutacja osób bezdomnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kierowanie osób do CIS, - monitoring postępów, <p>b) podpisanie Indywidualnego Programu Zatrudnienia Społecznego – zajęcia reintegracyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - szkolenia teoretyczne i praktyczne w zakresie przyuczenia do wykonywania zawodu, - doradztwo zawodowe, - doradztwo psychologiczne. <p>6. Podniesienie lub zmiana kwalifikacji zawodowych w ramach Europejskiego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - indywidualne konsultacje z pracownikiem socjalnym, psychologiem, doradcą zawodowym, terapeutą, - warsztaty umiejętności społecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> - MOPS - CIS <ul style="list-style-type: none"> - MOPS - ARL
		<p>1. Działania osłonowe i aktywizujące dla osób korzystających z pobytu w noclegowni:</p> <ul style="list-style-type: none"> - umożliwienie zadbania o wygląd zewnętrzny (higienę, czystą odzież), - poradnictwo indywidualne, - terapia kreatywna poprzez wolontarystyczne podejmowanie prac porządkowych i remontowych na rzecz noclegowni i innych obiektów prowadzonych przez Polski Komitet Pomocy Społecznej, - promocja zdrowia ukierunkowana na profilaktykę uzależnień choroby alkoholowej wśród bezdomnych oraz programy zapobiegające nawrotom picia, - ścisła współpraca z zespołem do spraw osób bezdomnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - PKPS

Wskaźniki realizacji:

- liczba porad,
- liczba osób zdiagnozowanych,
- liczba osób zmotywowanych do leczenia,

- liczba osób skierowanych na szkolenia,
- liczba osób, które podjęły prace społecznie użyteczne,
- liczba osób skierowanych do CIS,
- liczba osób zrekrutowanych do projektu,
- liczba osób, które ukończyły projekt i zdobyły nowe kwalifikacje,
- liczba osób objęta działaniem.

Cel szczegółowy nr 5

Reintegracja osób bezdomnych w środowisku zamieszkania lub w wybranym przez nich miejscu pobytu

Lp.	CEL OPERACYJNY	DZIAŁANIA	REALIZACJA
I	Praca socjalna z osobami bezdomnymi.	<p>Wsparanie działań w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pomocy w nawiązaniu zerwanych stosunków rodzinnych, powrotu do rodziny, - pomocy w zagospodarowaniu lub odtworzeniu gospodarstwa domowego osobom usamodzielniającym się, - umożliwienia udziału w imprezach o charakterze kulturalnym, - rozwijania zainteresowań twórczych i zawodowych, - udzielenia pomocy psychologicznej mającej na celu: przywrócenie godności ludzkiej, naukę przebywania w zbiorowiskach ludzkich, odtwarzanie kapitału społecznego (współpraca, pomoc wzajemna), - przystosowania do życia na wolności w społeczeństwie, oraz przestrzeganie obowiązujących norm w odniesieniu do więźniów, nauka zaspokajania potrzeb w sposób aprobowany społecznie. 	<ul style="list-style-type: none"> - MOPS - PKPS - PCK - PCPR - CIS - organizacje pozarządowe
II		Kierowanie na szkolenia specjalistyczne pracowników zajmujących się problemami bezdomności.	

Wskaźniki realizacji:

- liczba osób, które nawiązały kontakt z rodziną,
- liczba osób, którym udzielono pomocy przy zagospodarowaniu,
- liczba osób biorących udział w imprezach kulturalnych,
- liczba osób realizujących swoje zainteresowanie, pasje, umiejętności zawodowe,
- liczba osób edukowanych w zakresie przestrzegania norm i zasad współżycia społecznego.

V Monitoring Programu

W ramach monitoringu Programu koordynator dwa razy w roku będzie organizował spotkania, na których dokonana zostanie ocena stopnia realizacji Programu. Partnerzy odpowiedzialni za realizację wyników celów szczegółowych będą przekazywali koordynatorowi dane wg ustalonego wzoru sprawozdań.

Przygotowane sprawozdania będą podlegały analizie i ocenie wskaźników. Koordynator określi skuteczność i użyteczność podejmowanych działań w ramach Programu, będzie też w miarę potrzeby decydował o wdrożeniu działań korygujących do realizacji Programu.

VI Ewaluacja Programu

Podstawowym celem ewaluacji Programu będzie badanie wartości wskaźników założonych przy każdym celu głównym w Programie. Dodatkowym celem będzie systematyczne zbieranie informacji z różnych źródeł i różnymi metodami, w celu ulepszania działań podejmowanych w ramach Programu. Z uwagi na specyfikę zjawiska bezdomności przeprowadzona będzie ponadto, raz w roku kalendarzowym, ankieta z osobami bezdomnymi, a także z wybraną grupą mieszkańców Ostrowca Świętokrzyskiego celem uzyskania opinii na temat problemu bezdomności.

VII Zasady finansowania Programu

Program będzie realizowany przy udziale środków własnych samorządu i finansowania zewnętrznego, a w tym z budżetu państwa i funduszy unijnych.

VIII Koszty wdrażania Programu

Lp.	Temat	Koszty wdrażania w 2013 r. w zł.
1.	Opracowanie diagnozy zjawiska bezdomności na terenie miasta	9.000,-
2.	Szkolenia kadry realizującej zadania Programu	6.000,-
3.	Publikowanie materiałów edukacyjnych, ulotek, folderów, slajdów	10.000,-
4.	Udzielanie pomocy z funduszy MOPS stosownie do potrzeb w formie finansowej, rzeczowej i usługowej dla osób bezdomnych	288.994,76,-
5.	Koszty schronienia, noclegowni	95.000,-